

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko – správní

Vývoj celní správy v ČR

Hana Filipi

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana FILIPI**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika a celní správa**

Název tématu: **Vývoj celní správy v ČR po vstupu do EU**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Historie celní správy
2. Zásadní změny v celní správě po vstupu ČR do EU
3. Dopady změn v celní správě na ekonomiku státu

Závěr

Použitá literatura

Přílohy

Rozsah grafických prací: –
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z., DOBEŠ, J. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. 1. vyd. Praha: NLN, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. 2004, 2005, 2006, 2007, 2008. ISSN 0323-0023.

Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství.

Nařízení Komise (EHS) č. 2454/93, kterým se provádí nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství.

Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, v platném znění

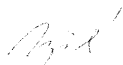
Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, v platném znění

Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, v platném znění

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Milan Pavelka**
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: **30. června 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **1. května 2009**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 25. února 2009

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne: 3.4.2009

Hana Filipi

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu JUDr. Milanu Pavelkovi za příkladné vedení mé osoby, za rady a připomínky ke zlepšení mé práce.

SOUHRN

Tato bakalářská práce mapuje činnost celní správy od jejích počátků ve středověku do současnosti na území České republiky. Je rozdělena do tří základních kapitol. První kapitola se zabývá historií celní správy do vstupu České republiky do Evropské Unie, druhá kapitola prezentuje činnosti celní správy od vstupu České republiky do Evropské Unie až po současnost. Třetí část práce se zabývá vlivem státních zásahů na ekonomiku země.

KLÍČOVÁ SLOVA

celní správa; celní řízení; clo; spotřební daně; celní předpisy

TITTLE

Development of customs administration in the Czech Republic

ABSTRACT

This bachelor work describe customs administration activity from hers beginning at Middle Ages to present on the area of Czech Republic. It has three elementary chapters. The first chapter describes the customs administration from history to accession to European Union; in second chapter is activity customs administration from accession to a European Union to present. The third part of my work describes an influence of state intervention for economy in the country.

KEYWORDS

customs administration; customs operation; duty; consumption tax; customs regulations

OSNOVA

ÚVOD	7
1. HISTORIE CELNÍ SPRÁVY	9
1.1. Období od raného středověku	9
1.2. Období přechodu od feudalismu ke kapitalismu	9
1.3. Meziválečné období 1918 – 1938	11
1.4. Období okupace ČSR	12
1.5. Poválečné období	13
1.6. Reforma veřejné správy po roce 1989	14
2. ZÁSADNÍ ZMĚNY V CS PO VSTUPU ČR DO EU	15
2.1. Celní předpisy	15
2.2. Celní správa ČR – obecný přehled	16
2.3. Mezinárodní obchod	18
2.4. Mobilní dohled	19
2.5. Boj proti porušování celních předpisů	20
2.6. Elektronické mýtné	21
2.7. Služební kynologie	23
2.8. Celní řízení	24
2.9. Intrastat	26
2.10. Dělená správa	26
2.11. Spotřební daně	27
2.12. Ekologické daně	32
3. STÁTNÍ ZÁSADY A JEJICH VLIV NA EKONOMIKU	33
3.1. Vliv státních zásahů z pohledu jejich odpůrců	33
3.2. Celní správa jako vykonavatel státních zásahů	38
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
SEZNAM PŘÍLOH	45

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CO	Celní orgány
CS	Celní správa
ČR	Česká republika
EU	Evropská Unie
DPH	Daň z přidané hodnoty
SPD	Spotřební daně

ÚVOD

Celní správa, celnictví, celníci – tato slova jistě každý zná. Přesto, že to není téma nové a neotřelé, vybrala jsem si ho jako námět pro svoji bakalářskou práci. Celní správa je státem vytvořený bezpečnostní sbor, do jehož kompetencí patří dohled nad zbožím v rámci jednotného celního území EU, výběr cla a některých druhů daní. Celní správa prodělala v posledních letech dost výrazné změny, které se neobešly bez problémů a následků pro samotné celníky. Po vstupu ČR do EU musela celní správa řešit problémy s umístěním celníků, kterých hrozila ztráta pracovního místa v souvislosti s rušením celních přechodů na hranicích se státy EU. Část celníků odešla od celní správy, někteří se přesunuli na jiná volná pracovní místa, ale především se museli celníci učit zvládat nové pracovní úkoly, na které nebyli doposud zvyklí.

Ve své práci popisuji vývoj celní správy od jejích prvopočátků do současnosti. Nezabývala jsem se blíže problematikou plánované reorganizace celní správy, která se má odehrát v blízké budoucnosti. Toto téma bude v budoucnu vyžadovat rozšířenější samostatnou studii, neboť další vývoj celní správy není ještě zcela upřesněn.

Celou práci jsem roztřídila do tří základních kapitol. V první kapitole popisuji historii celní správy od období raného středověku, feudalismu, kapitalismu a socialismu až do vstupu ČR do EU.

Druhá část mojí práce pojednává o zásadních změnách v celní správě po vstupu ČR do EU. Orientace Celní správy ČR se po vstupu do EU částečně odklonila od své někdejší priority, kterou bylo celní řízení a celní správa získala nové kompetence. Ve své práci popisuji nové činnosti pracovníků celní správy, jako například správu spotřebních daní, mobilní dohled, intrastat, dělenou správu nebo elektronické mýtné, vedle tradičního celního řízení nebo kynologie.

Třetí část jsem rozdělila na dvě základní kapitoly – na vliv státních zásahů na ekonomiku státu z pohledu jejích odpůrců, kde jsem si vzala na pomoc názory M. N. Rothbarda, amerického ekonoma, zastávajícího rakouské

školy, který se mi zdál být typickým odpůrcem státních zásahů. Jako protiklad jsem použila informace z výročních zpráv, zabývající se problematikou celní správy, která je přímo vykonavatelem státních zásahů. Použité materiály jsem zpracovala do přehledných tabulek, které jsou součástí přílohy práce.

1. HISTORIE CELNÍ SPRÁVY

1.1. období od raného středověku

V raném středověku patřily mezi knížecí finanční zdroje naturální dávky a zemské roboty. K dalším zdrojům patřila cla a mýta, která byla vybírána celníky od cizích kupců při zemských branách. Důvodem vybírání cla a mýta bylo zajistit knížecí ochranu kupci a jeho průvodu, proto se jejich výše stanovila podle toho, jak velký náklad kupec vezl, kolik měl vozů, koní a průvodu. Teprve někdy ve 12. stol. se výše cla a daní určovala podle zboží. „Zvláštním druhem cla, v podstatě tržním poplatkem, byl ungelt, vybíraný v Praze v týnském dvoře (leta curia, curia hospitum mercatorum), kde se cizí kupci museli ubytovat a své zboží vyložit k prodeji kupcům domácím; podle něho jim byl hospodářem dvora (domesticus) ungelt vyměřen“.¹

V období husitství spravovala, mimo jiné, cla a mýta česká komora, zřízená králem Ferdinandem I. roku 1527 jako nový úřad pro správu a povznesení královského hospodářství.²

1.2. Období přechodu od feudalismu ke kapitalismu

Ve vývoji státní správy představuje důležitý mezník období let 1740 - 1848, kdy se u nás prosazovaly kapitalistické výrobní vztahy. Od roku 1834 začaly fungovat okresní kamerální správy. Do jejich působnosti náležela správa všech nepřímých dávek, tzv. důchodků, důchodkové trestní řízení, státní fondy, nadační statky a lesy. Výkonnými orgány okresních kamerálních správ se staly celní úřady a pohraniční stráž, zřízená v roce 1829, která sloužila nejen k obraně proti podloudnictví a neoprávněnému překračování

¹ JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 38.

² JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 105.

hranic, ale i k udržení veřejného pořádku v pohraničních okresech; důchodková stráž a finanční stráž.³

Rok 1848 souvisí s přestavbou politické správy a v souvislosti se zrušením poddanství bylo třeba rozhodnout, na které úřady přenést vykonávání správy. Nově zavedenou institucí se stala územní samospráva, jejímiž nejnižšími články byly obce. Ty, kromě svých vlastních záležitostí, obstarávaly i správu v přenesené působnosti, kdy obce působily v celé řadě záležitostí přímých a nepřímých daní, cel, kolků a poplatků a při vykonávání důchodkového trestního práva.

Další změny nastaly v letech 1855 - 1856, když z již výše uvedených okresních kamerálních správ vznikla okresní finanční ředitelství, spravující nepřímé daně, poplatky, cla, státní monopoly a státní majetek; nespravovaly však přímé daně. V trestním důchodkovém řízení byla tato ředitelství vyšetřovacími orgány a mohla i rozhodovat o upuštění od trestního řízení u menších důchodkových přestupků. Od devadesátých let se při těchto úřadech vytvářela i technická finanční kontrola pro zdaňování piva, lihu, cukru a minerálních olejů. Její zaměstnanci měli vysokoškolské vzdělání chemického směru a byli nasazováni v továrních objektech zabývajících se výrobou zdaňovaných předmětů, kde byli pověřeni výkonem vyšší kontrolní služby. Tito zaměstnanci byli vlastně předchůdci dnešního celního dozoru při správě spotřebních daní.⁴

Celní úřady tvořily skupinu speciálních finančních úřadů. Podle většího nebo menšího rozsahu svého oprávnění se dělily na hlavní a vedlejší celní úřady. V každé této kategorii se rozeznávaly ještě úřady I. a II. třídy. Náleželo jim vyclívání zboží při dovozu, vývozu i průvozu a vyměřování, vybírání a zúčtování cla. Někdy byly oprávněny vybírat i některé jiné dávky a konat též jisté platby, jako zejména celní náhrady. Tyto úřady byly zřízeny nejen na hranicích, ale také uvnitř země. Pohraniční celní úřady se stavěly

³ JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 156 - 157.

⁴ Blíže viz JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 302 - 311.

přímo na hranicích, nebo v pohraničním okrese, někdy byly umístěny také na cizím území, což byly tzv. smíšené neboli mezinárodní celní úřady. U pohraničních celních úřadů ležících na zemských okresech byly úřední závory, které byly ve dne zdviženy a v noci spuštěny. Celní úřady byly podřízeny okresním finančním ředitelstvím nebo finančním inspektorům a pouze některé hlavní celní úřady I. třídy, jako v Praze a Podmoklanech, spadaly přímo pod zemské finanční úřady. Organizace celní správy byla podle dualistického principu, to znamená, že za všechno úřadování odpovídali solidárně dva vrchní úředníci každého úřadu.

Zmínit se je třeba ještě o finanční celní stráž, která vznikla sloučením důchodkové a pohraniční stráže v roce 1842. Finanční stráž představovala civilní strážní sbor, který vystupoval jako ozbrojené těleso a měl práva a povinnosti vojenského sboru. Finanční stráž podléhala finančním úřadům a jurisdikci civilních soudů. Úkolem finanční stráže bylo bránit podloudnictví a přestupkům poplatkového zákona, zjišťovat tyto přestupky, být k ruce příslušným finančním a celním úřadům a v jistých případech napomáhat při výkonu opatření pro zajištění veřejné bezpečnosti.⁵

1.3. Meziválečné období 1918 - 1938

Vývoj celní správy v meziválečném období let 1918 - 1938 zaznamenal vznik nového celního zákona roku 1928. Celní správa spadala do kompetence ministerstva financí, působil zde však ještě Celní poradní sbor, který novým celním zákonem nahradil starou Československou celní radu. Tento orgán pracoval pod ministerstvem průmyslu, obchodu a živností a působil jako poradní sbor ve sporech o vyměření celních poplatků celními úřady a při zodpovídání dotazů týkajících se určení celní sazby za zboží. Meziválečná doba zaznamenala všeobecný rozvoj ČR, zvláště v oblasti průmyslu.

⁵ JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 314.

Správa cla patřila do konce roku 1927 do kompetence okresních finančních ředitelství. S účinností nového celního zákona vykonávaly správu cla okrskové celní správy a celní úřady. Ty se staly finančními správními úřady a vykonávaly v první stolici vyměřování cla a ostatní správní a kontrolní celní agendu, a to buď na hranicích (jako pohraniční celní úřady), nebo ve vnitrozemí (jako vnitrozemské celní úřady, které byly dále specifikovány jako nádražní, přístavní nebo silniční celní úřady s pobočkami na letištích a poštách).⁶

1.4. Období okupace ČSR

Za německé okupace, tedy v letech 1938 - 1945 v případě českého pohraničí a v letech 1939 - 1945 v případě území, ze kterého byl vytvořen tzv. Protektorát Čechy a Morava, se charakter veřejné správy zásadně lišil od předchozích období. V odtrženém pohraničí byl starý buržoazně demokratický systém správy nahrazen říšskoněmeckým systémem vycházejícím z vůdcovského principu a byla odstraněna možnost volit do orgánů územní samosprávy. Na území protektorátu byla typická dvojkolejnost veřejné správy. Během krátké doby veškerou moc nad veřejnou správou převzali nacisti. Hned v říjnu 1938 byly začleněny do říšské finanční správy i dosavadní státní finanční úřady a řízení celého oboru přešlo v nejvyšší instanci na říšské ministerstvo financí. Postupně byly zavedeny daňové a celní předpisy a vybudována nová organizace finanční správy. Správa cel, spotřebních daní a státních monopolů příslušela okresním celním úřadům s podřízenými celními služebnami, jimiž byly okresní celní komisariáty, celní úřady a celní dozorčí služebny. Vliv celního zapojení protektorátu do říše a s ním spojená nová organizace celních úřadů se projevila v celkovém stavu finanční správy. Vedle kompetence ministerstva financí se zúžila kompetence i zemských finančních ředitelství a okresních finančních ředitelství, neboť jim odpadla převážná část agend

⁶ JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 385 - 387.

přímých dávek. V roce 1943 byla proto okresní finanční ředitelství zrušena a jejich zbývající agendu převzaly poplatkové úřady a některé berní správy. Staré celní úřady, existující na základě celního zákona z roku 1927, zastavily dnem 30. 9. 1940 činnost a totéž platilo i o finanční stráž a důchodkových kontrolních úřadech.⁷

1.5. Poválečné období

V poválečném období od roku 1945 nebylo možno jednoduše navázat na předválečnou podobu Československa. Bylo nutno akceptovat postavení Slovenska. Problém byl také v kontinuitě státu, která byla nakonec uznána.

V zahraničním obchodu a celnictví si kompetence dělily federace a republiky (Česká a Slovenská). Celní správa spadala pod federální ministerstvo zahraničního obchodu. Ministerstvo působilo jako ústřední orgán státní správy v celnictví a z tohoto titulu určovalo celní politiku a výši celních tarifů. Na ministerstvu plnila tyto úkoly zvláštní složka Ústřední celní správy a v jejím rámci Celní ředitelství pro ČSR a SSR. Jim podléhaly jednotlivé celnice, které zřizovalo a jejichž obvody stanovovalo ministerstvo. Celnice kontrolovaly dovoz, vývoz a průvoz zboží, vyměřovaly a vybíraly cla, projednávaly celní přestupky a rozhodovaly o pokutách.⁸ Za důležitou součást bezpečnostní politiky byla považována ochrana státních hranic, k čemuž sloužila Pohraniční stráž, zřízená na základě zákona č. 69/1951 Sb., o ochraně státních hranic. Za účelem ochrany důležitých průmyslových a hospodářských objektů a komunikací byla ustanovena Vnitřní stráž, která existovala do roku 1966, poté byla zrušena. Pohraniční a Vnitřní stráž tvořily, spolu s Civilní obranou, základ Vojska ministerstva národní bezpečnosti (později Vojska ministerstva vnitra).⁹

⁷ Blíže viz JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 402 - 414.

⁸ JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 440 - 441.

⁹ JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 465.

1.6. Reforma veřejné správy po roce 1989

Další reforma veřejné správy, tedy i celnictví, nastala po roce 1989. Zhroucení komunistického režimu otevřelo diskusi o obecných ústavních problémech, ale hlavně znovu otevřelo otázku česko-slovenských vztahů a nového státoprávního uspořádání. Nakonec došlo ústavním zákonem č. 542/1992 Sb. k zániku České a Slovenské federativní republiky a od počátku roku 1993 fungovaly republiky Česká a Slovenská každá jako samostatný stát.¹⁰ Celní správa přešla pod Ministerstvo financí, kam patří dosud.

Daňová a celní správa zaznamenala změny především ve stávajících daňových předpisech. Bylo třeba upravit je tak, aby vyhovovaly potřebám podnikání a odstranily dosavadní nespravedlivý daňový systém. To se podařilo daňovou reformou k 1.1.1993.

Celkové změny v daních - nově jsou zavedeny tyto daně:

- daň z přidané hodnoty
- spotřební daně (zdaněny jsou komodity: uhlovodíková paliva a maziva, pivo, víno, líh a lihoviny, tabák a tabákové výrobky)
- daň z příjmu fyzických osob
- daň z příjmu právnických osob
- daň z nemovitostí
- daň silniční
- daň dědická
- daň darovací
- daň z převodu nemovitostí

Také byl přijat zákon č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků (procesní předpis), který nahradil do té doby roztržitou právní úpravu. Novým zákonem o spotřebních daních č. 353/2003 Sb., se mění název uhlovodíková paliva a maziva na název minerální oleje.

¹⁰ JANÁK, Jan; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. s. 473 - 474.

Celní správa se vrátila po více než 40. letech zpět do resortu Ministerstva financí. Bylo zřízeno Generální ředitelství cel jako součást Ministerstva financí, spolu s 21 oblastními celními úřady a 136 celními úřady. Další reorganizace nastala v roce 1997, kdy se CS zúžila na 8 celních ředitelství a 91 celních úřadů, k nimž přibyly ještě pobočky CÚ.¹¹

Vstupem ČR do EU v roce 2004, kdy došlo k otevření státních hranic a tím pádem zrušení většiny pohraničních celních úřadů, došlo bohužel k propuštění řady zaměstnanců CS. Nyní má 8 celních ředitelství a 44 celních úřadů.¹²

2. ZÁSADNÍ ZMĚNY V CS PO VSTUPU ČR DO EU

2.1. Celní předpisy

Vstup ČR do EU přinesl celním orgánům významné změny v jejich postavení a kompetencích. Vzhledem k tomu, že celní problematika spadá do výlučné působnosti EU, musela ČR od prvního dne vstupu do EU v plném rozsahu aplikovat komunitární celní předpisy EU s výjimkou přechodných celních opatření, uvedených v části 5, přílohy IV. Aktu o podmínkách přistoupení. Dnem vstupu ČR do EU se území ČR stalo celním územím Společenství.

Pro celní orgány se staly obecně závaznými původní zakládací smlouvy EU a Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství, ve znění pozdějších předpisů a nařízení Komise (EHS) č. 2454/93, kterým se provádí nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství, ve znění pozdějších předpisů.¹³

¹¹ Boněk V a kolektiv: *Historie ministerstva financí* [online].[cit.22.11.2008]. Dostupný z [www:<http://www.cs.mfcr.cz>](http://www.cs.mfcr.cz)

¹² Zákon č. 185/2004 Sb., o *Celní správě České republiky*, v platném znění

¹³ Právní předpisy EU a ES jsou publikovány v Úředním věstníku EU (Official Journal of the European Union). Úřední věstník EU vydává Úřad pro úřední tisky ES se sídlem v Lucemburku. Právně závazná znění právních předpisů ES a EU jsou dostupná na webové stránce na adrese: <http://eur-lex.europa.cz> v rubrice Úřední věstník.

Kromě předpisů EU pracuje CS s těmito českými právními normami:

- zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky,
- zákon č. 186/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o CS ČR,
- zákon č. 187/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 255/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá pravidla duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 676/2004 Sb., o povinném značení lihu a o změně zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška č. 199/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení celního zákona a kterou se zrušují některé vyhlášky upravující osvobození dovozního cla a nepreferenční původ zboží,
- zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů,¹⁴ a další zákony a vyhlášky,
- zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

2.2. Celní správa ČR – obecný přehled

Celní správu České republiky tvoří Generální ředitelství cel s pozicí správního úřadu s celostátní působností, dále osm celních ředitelství a jim podřízených 44 celních úřadů s vymezenou územní působností. Celní správa je bezpečnostním sborem a její činnost zapadá do systému celního dohledu nad zbožím v rámci jednotného celního území Evropské unie. Při realizaci tohoto dohledu pak postupuje podle jednotných celních předpisů Společenství. Jimi jsou již výše uvedený Celní kodex Společenství

¹⁴Generální ředitelství cel. *Celní správa České republiky* [online].[cit.22.11.2008]. Dostupný z [www:<http://www.cs.mfcr.cz>](http://www.cs.mfcr.cz)

a prováděcí nařízení k němu, dále pak systém osvobození od dovozního cla a společný celní sazebník Společenství.

Orgány celní správy mají postavení policejního orgánu, tedy orgánu činného v trestním řízení, které se týká oblasti cel, daní, podloudnictví s omamnými látkami, dále oblasti porušování předpisů a nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi, zahraničního obchodu s vojenským materiálem, neoprávněného nakládání s nebezpečnými odpady, zakázanými bojovými látkami a radioaktivním materiálem, s chráněnými vodními živočichy a planě rostoucími rostlinami. Celní správa také sleduje a řeší porušování autorského práva, průmyslových práv a práv k ochraně duševního vlastnictví a nelegální zaměstnanost cizinců.

Celní správa je od vstupu ČR do EU výhradním správcem spotřebních daní. Tím se rozumí vyměřování a vybírání spotřebních daní z vybraných výrobků podléhajících spotřební dani bez ohledu na skutečnost, zda jsou předmětem dovozu nebo vývozu v rámci obchodu se zeměmi mimo EU nebo v rámci obchodu s členskými státy EU, nebo jsou předmětem tuzemské výroby nebo spotřeby. Součástí obecné správy spotřebních daní je také dozor nad dodržováním předpisů a nakládání s vybranými výrobky při jejich výrobě, skladování a dopravě. Nově je celní správa od 1.1.2008 správcem tzv. ekologických daní, což jsou daně z plynu, pevných paliv a elektřiny.

Celní správa má také kontrolní oprávnění v oblasti nákladní silniční dopravy, jako jsou např. vážení nákladních vozidel, dodržování povinných přestávek řidičů nebo splnění podmínek pro přepravu nebezpečných nákladů. Celní správa se podílí na provádění společné zemědělské politiky Společenství a je rovněž zařazena do Integrovaného záchranného systému země jako složka spolupůsobící s ostatními bezpečnostními a záchrannými sbory při mimořádných a krizových situacích. Jednou z reálných situací bylo

využití pracovníků CS při řešení krizové situace během největších záplav v historii ČR v roce 2002.¹⁵

Z hlediska samotného působení v evropské celní problematice hrála CS ČR vždy jednu z hlavních rolí. Například v oblasti tranzitu a NCTS se stala pilotní zemí dříve, než většina členských zemí EU a sloužila jako vzor pro řadu dalších následovatelů. S pohledem do historie česká celní správa připravovala a prosazovala tzv. panevropskou kumulaci původu zboží, v jejímž rámci došlo ke sjednocení několika desítek dohod o zónách volného obchodu.¹⁶

2.3. Mezinárodní obchod

Celní správa pracuje v oblasti mezinárodního obchodu současně s dalšími celními správami a každá z nich má kontrolu jen nad částí celé obchodní operace. Z tohoto důvodu je nezbytná úzká spolupráce celních správ na základě mezinárodních smluv. Celní správa podepsala smlouvy o vzájemné spolupráci v celních otázkách s více než dvaceti státy a patří k dlouholetým členům Světové celní organizace (WCO – World Customs Organization).¹⁷

Nejužší spolupráce probíhá mezi celními správami EU, které společně zajišťují provádění dohledu nad jednotným celním územím Společenství na základě celní legislativy. Tato spolupráce je upravena právními předpisy EU a je rozšířena Úmluvou Neapol II¹⁸ a Úmluvou o celním informačním systému. Důležitým úkolem Evropské komise je zajistit, aby společné celní předpisy byly prováděny na celém území EU jednotně a pro všechny

¹⁵ Generální ředitelství cel. *Celní správa České republiky* [online]. [cit. 22.11.2008]. Dostupný z [www: <http://www.cs.mfcr.cz>](http://www.cs.mfcr.cz)

¹⁶ *CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky*. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. květen 2004. s.7

¹⁷ WCO byla založena v roce 1952. ČR navázala v roce 1993 na členství se všemi povinnostmi a závazky, vyplývajícími pro ni z členství bývalé ČSSR, která přistoupila k WCO v roce 1965. WCO je nezávislou mezinárodní organizací s celosvětovým zastoupením. Jednou z činností je uplatnění, aktualizace a podpora Harmonizovaného systému mezi členskými i nečlenskými zeměmi. V současné době má 164 členů.

¹⁸ Zvláštní forma spolupráce, kam spadá nedovolený obchod s drogami, přeshraniční pronásledování a sledování, kontrolované dodávky, skryté vyšetřování a zvláštní vyšetřovací týmy. Vychází ze starší úmluvy o celní spolupráci – Úmluvy členských států ES, podepsané v Římě r. 1967 nazvané pracovně úmluva Neapol I.

obchodní subjekty ve Společenství, které dovážejí nebo vyvázejí, tak existovaly stejné podmínky.¹⁹

2.4. Mobilní dohled

Skupiny mobilního dohledu vznikly k 1.5.2004. Jejich vznik předcházela úkol zabezpečit v souladu s předpisy EU prováděcí činnosti ve vnitrozemí, které až dosud vykonávala celní správa především na státních hranicích. Nejprve bylo třeba vymezit činnosti mobilního dohledu a následně náležitě vyškolení příslušné pracovníky, což se z počátku neobešlo bez potíží. Bylo třeba vytvořit kvalitní školicí moduly, které by pracovníky mobilního dohledu náležitě připravili na jejich novou roli v celní správě. Nemałym problémem bylo také určit počet pracovníků pro provádění kontrol v rámci mobilního dohledu, což se ustálilo na asi 1400 pracovníků (v roce 2004). Dalším problémem bylo vybavení mobilních skupin tak, aby mohly efektivně fungovat.²⁰

Po zdolání překážek se skupiny mobilního dohledu staly důležitým operativním článkem přímého výkonu činnosti celní služby, jejichž hlavním úkolem je provádět přímo v terénu kontroly nad zbožím, podléhajícím celnímu dohledu nebo nad výrobky, podléhajícími správě spotřebních daní. Mobilní skupiny prostřednictvím motorizovaných i pochůzkových hlídek kontrolují například dodržování podmínek daných celním režimem, do kterého je zboží propuštěno nebo kontrolují podmínky stanovené v povolení provozování svobodného celního pásma a svobodného skladu. Plní rovněž úkoly v oblasti odhalování zboží, porušujícího některá práva duševního vlastnictví. Zde se jedná o známé a mezi trhovci neoblíbené kontroly tržnic. Mobilní hlídky pracují též na pozemních komunikacích, kde provádějí kontroly vozidel a jejich nákladových prostor a kabin, kontrolují doklady a dokumenty vztahující se k dopravovanému nákladu, včetně

¹⁹ Generální ředitelství cel. *Celní správa České republiky* [online]. [cit.22.11.2008]. Dostupný z [www:<http://www.cs.mfcr.cz>](http://www.cs.mfcr.cz)

²⁰ *CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky*. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. červen 2004, s.8

dokladů a dokumentů o dodržování celních a daňových předpisů, nebo k určené trase či lhůtě prováděné přepravy. Na vymezených úsecích pozemní komunikace kontrolují plnění povinnosti úhrady poplatku za užívání těchto komunikací. Další důležitou činností je kontrolní vážení a měření jízdních souprav s připojenými vozidly. Významnou pozornost věnují hlídky také kontrole přepravy zboží dvojího použití v rámci Společenství. V této oblasti celní správa úzce spolupracuje s dalšími orgány státní správy, zejména s Licenční správou Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky.²¹

2.5. Boj proti porušování celních předpisů

Další důležitou činností celní správy ČR je problematika pátrání, která se zaměřuje na odhalování případů, kdy byly porušeny celní a daňové předpisy v souvislosti s dovozem, vývozem nebo tranzitem zboží. K takovému porušování předpisů dochází nejčastěji u textilního zboží, elektroniky, motorových vozidel, zemědělských a potravinářských výrobků a u zboží zatíženého spotřební daní. Útvary pátrání jsou při odhalování a šetření trestné činnosti oprávněny používat tzv. operativně pátrací prostředky, jako je sledování osob a věcí, sledování zásilek nebo využití informátorů. Jejich činnost směřuje také proti pachatelům závažných trestných činů, včetně organizovaného zločinu. Vynikající výsledky dosahují celní orgány v boji proti drogám. Celní správa je v tomto ohledu zapojena do celé řady mezinárodních organizací, informačních systémů a pracovních skupin.

Významným krokem ke zlepšení účinnosti útvarů pátrání CS ČR bylo navázání přímé spolupráce s celními orgány Spolkové republiky Německo. Činnost styčného důstojníka CS SRN v Praze v roce 2005 přispěla ke zlepšení mezinárodní spolupráce a kvalitativně doplnila činnost českého styčného celního úředníka, působícího v SRN. Celní správa je

²¹Generální ředitelství cel. *Celní správa České republiky* [online]. [cit.22.11.2008]. Dostupný z [www:<http://www.cs.mfcr.cz>](http://www.cs.mfcr.cz)

v problematice pátrání zapojena v několika mezinárodních pracovních seskupeních, zastřešených Europolem.²² Jedná se o skupiny zaměřené na přímou analytickou podporu pro jednotlivé útvary pátrání. Díky této spolupráci se daří lépe a efektivněji odhalovat páchaní trestné činnosti. Je to důležité, protože pachatelé často pracují v organizovaných skupinách a stále více se specializují na činnosti s potenciálem největšího zisku, tedy především na komodity zatížené spotřební daní nebo podvody s drahými kovy, kde se uplatňují odpočty DPH u vývozu nezákonně dovezeného zlata. Operativně pátrací činnost příslušníků celních ředitelství v postavení policejních orgánů patří v současné době k nejrizikovějším činnostem v rámci celé CS ČR.²³

2.6. Elektronické mýtné

Vláda ČR v květnu 2004 rozhodla o zpoplatnění užívání vybraných pozemních komunikací těžkými vozidly (zpravidla se jedná o vozidla nákladní), a to výkonové. Je to proto, aby se uživatelé spravedlivěji a přímo podíleli na nákladech spojených s výstavbou, modernizací, údržbou a provozem významných silničních tahů. V březnu roku 2006 byl ve Sbírce zákonů uveřejněn zákon č. 80/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů. Touto novelou došlo s účinností od 1.1.2007 k nové úpravě zpoplatnění užívání pozemních komunikací, a to jednak formou časového zpoplatnění a jednak elektronickým mýtným. Časové mýtné platí pro motorová vozidla s nejvyšší povolenou hmotností do 12 tun a je zpoplatněno dálničními známkami. Mýtné v závislosti na jízdním výkonu platí pro motorová vozidla s nejvyšší povolenou celkovou hmotností 12 tun a více a je zpoplatněno elektronickým mýtným. Úsek pozemní komunikace zpoplatněný

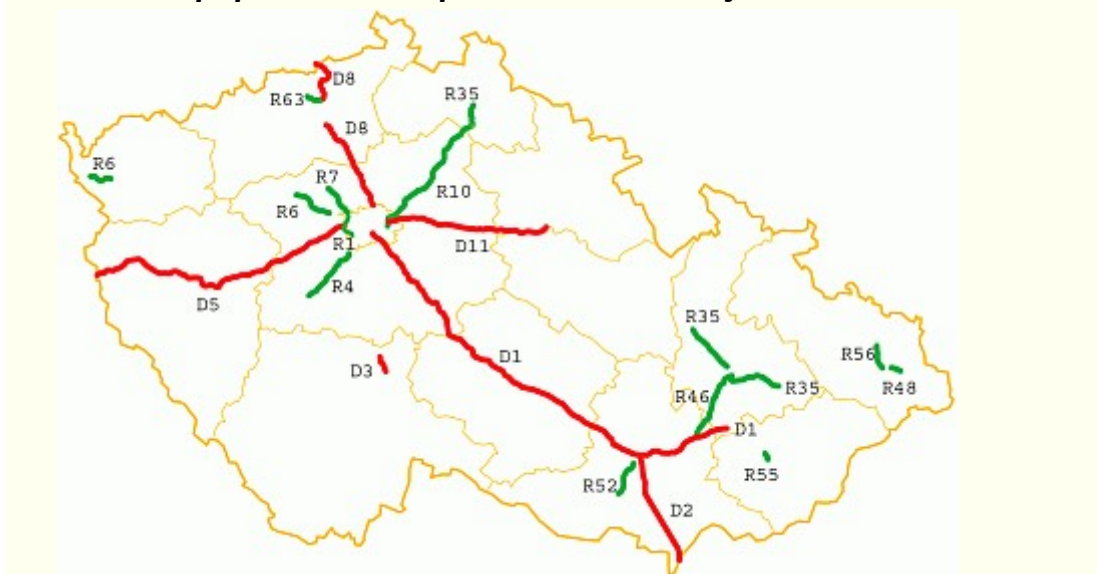
²² Evropský policejní úřad zřízený v roce 1992 s cílem zajistit celoevropské zpravodajství v oblasti trestné činnosti. Úřad sídlí v Haagu a k jeho zaměstnancům patří zástupci vnitrostátních orgánů pro prosazování práva.

²³ CLO DOUANE: *měsíčník Celní správy České republiky*. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. duben 2006, s.10-11

elektronickým mýtným musí být řádně označen příslušnými dopravními značkami.²⁴

Kontrolu zaplacení elektronického mýtného převzala celní správa s jejím vznikem k 1.1.2007. Řádný odvod mýtného a možnost zkontrolovat správně odvedené mýtné se zajišťuje na síti zpoplatněných vybraných komunikací pomocí stacionárního, přenosného a mobilního kontrolního zařízení. Tento kontrolní systém el. mýtného je v provozu 24 hodin denně a automaticky identifikuje všechna vozidla, u nichž odečet mýtného neproběhl, či proběhl jen částečně. V případě vzniku nesrovnalostí jsou automaticky informovány mobilní hlídky CS.

Rozsah zpoplatněné sítě pro elektronické mýtné od 1. 1. 2007

²⁴ Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů; Vyhláška č. 30/2001 Sb., kterou se provádějí pravidla provozu na pozemních komunikacích a úprava a řízení provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

2.7. Služební kynologie

Používání služebních psů má v celní správě velkou tradici. Standardně se psi nejvíce osvědčili při vyhledávání omamných a psychotropních látek (dále OPL), kde se vyznačují vždy vysokým podílem úspěšných zásahů. Pes má mnohem lépe vyvinutý čich než většina teplokrevných živočichů. Výborná čichová paměť umožňuje psovi orientovat se ve spleti různých pachů. Proto dokáže například analyzovat drogu, ukrytou v kávě nebo jiné aromatické látce, ale také v tělních dutinách člověka.

Zaměření psů se každoročně upravuje vzhledem k jejich maximálně efektivnímu využití. Od roku 2002 je služební kynologie jednotně zařazena do protidrogových útvarů. CS ČR zahájila v roce 2001 Mistrovství Evropy psovodů služebních psů ve vyhledávání drog, když se stala jeho prvním organizátorem. Se svými psy dosahuje na tomto šampionátu vždy velmi dobrých výsledků a držíme si kredit jednoho z nejúspěšnějších států v historii Mistrovství Evropy.²⁵

V souvislosti se vstupem ČR do EU proběhla také ve služební kynologii transformace. Byla vypracována cílová koncepce a následně byl snížen počet psů k vyhledávání OPL a navýšen počet hlídkových psů. V současné době se používá 63 psů, kteří se specializují na 5 druhů výcviku. Mezi zastoupenými plemeny dominuje stále německý ovčák, oblíbený je také labradorský a zlatý retrívr nebo belgický ovčák. Používají se i jiná plemena, například bulteriér nebo dokonce pudl (u nás legendární pudl Andy psovoda Tomáše Krutiny). Od roku 2004 spolupracuje služební kynologie s mobilním dohledem, kde se psi osvědčili také při zásazích na tržnicích. Také se zúžila specializace jednotlivých psů ohledně pachových prací. V roce 2005 se, kromě psů zaměřených na vyhledávání OPL, cvičili psi na vyhledávání tabákových výrobků, další v souvislosti s výskytem ptačí chřipky

²⁵ CLO DOUANE: *měsíčník Celní správy České republiky*. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. prosinec 2006, s.16-17

na vyhledávání opeřenců. Zde se používali psi hlavně na mezinárodních letištích (Praha – Ruzyně).²⁶

V roce 2005 byla v Heřmanicích dokončena výstavba Výcvikového zařízení služební kynologie a na základě uzavření Memoranda o porozumění mezi Světovou celní organizací dostalo toto zařízení v květnu 2005 statut „Regionálního výcvikového střediska služební kynologie SCO“.²⁷

2.8. Celní řízení

Celní řízení bylo v minulosti prioritou celní správy, od 90. let však prodělalo výrazné změny. Došlo k jeho značnému zjednodušení díky zavedení a zdokonalování celního informačního systému a také díky změnám celních předpisů, které směřovaly ke zjednodušení celních formalit. K zásadní změně však došlo v souvislosti se vstupem ČR do EU. Postupy celních orgánů v rámci celního řízení přestala upravovat národní legislativa a tato oblast přešla pod správu legislativy EU. Pro všechny členské státy nyní platí jednotné celní předpisy vydané v EU; při dovozu a vývozu zboží je uplatňováno stejné zařazení do jednotného celního sazebníku včetně stanovených sazeb cla při dovozu zboží; všemi členskými státy je vůči zemím uplatňována společná celní politika; dodání zboží mezi jednotlivými členskými státy EU není předmětem celního řízení.

Výrazná změna nastala ve správě daně z přidané hodnoty (dále DPH). Do vstupu ČR do EU byla daň z přidané hodnoty spravována celními orgány dle zákona č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty. Vybrané clo a DPH se stávalo součástí státního rozpočtu ČR. Vstupem ČR do EU se správa DPH přesunula převážně pod finanční úřady, celní správa spravuje DPH při dovozu ze třetích zemí pouze u zboží neobchodního charakteru; dále v případě, že zboží doveze neplátce daně a toho zboží je propuštěno na JSD do režimů s povinným placením cla; při nezákonném

²⁶ CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. leden 2006, s.6-7

²⁷ Generální ředitelství cel. Celní správa České republiky [online]. [cit.22.11.2008]. Dostupný z [www:<http://www.cs.mfcr.cz>](http://www.cs.mfcr.cz)

dovozu zboží, jestliže vznikl celní dluh nebo při porušení podmínek režimu, do kterého bylo zboží propuštěno. Postupuje tak podle zákona o dani z přidané hodnoty č. 235/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Česká republika se od vstupu do EU podílí na tvorbě vlastních zdrojů rozpočtu EU. Jedním z takových zdrojů jsou podle rozhodnutí Rady 200/597/ES cla, za jejichž správu a převody na účet Evropské komise odpovídá GŘC. Členské státy jsou oprávněny si ponechat 25% cel na úhradu nákladů spojených s jejich výběrem. Clo spravuje Generální ředitelství cel.²⁸ Správa cla se řídí celním kodexem Společenství,²⁹ zákonem č. 13/1993 Sb., Celní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. Způsob provádění odvodů cel do rozpočtu EU upravuje nařízení Rady č. 1150/2000.³⁰ Za administrativní a organizační zajištění odvodů do rozpočtu EU a za plnění informačních a dalších povinností vyplývajících pro ČR z právních předpisů ES je zodpovědné Ministerstvo financí, GŘC je zodpovědné za správu cel a převody cla. Celní orgány evidují vyměřené clo v elektronickém systému Evidence cla a daní. Podkladem pro zaevidování je jednotný správní doklad, platební výměr nebo dodatečný platební výměr.

Po účetní stránce se vede odděleně účet vlastních zdrojů Společenství, na kterém celní orgány evidují uhrazené nebo zajištěné nároky Společenství, snížené o clo vrácené deklarantům. Na zvláštním účtu celní orgány evidují nároky, které dosud nebyly uhrazeny a na které nebylo poskytnuto zajištění. Část příjmů z cel, které je ČR oprávněna si ponechat, převádí GŘC do státního rozpočtu měsíčně formou zálohy. V období od 1. května 2004 do 31. 12 2006, byly do státního rozpočtu odvedeny zálohy ve výši 3,3 mld. korun. Dle kontrolní akce Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 2007 pod č. 07/07 je v následující tabulce uveden přehled o výši

²⁸ dle Zákona č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, v platném znění

²⁹ Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství.

³⁰ Nařízení Rady (ES, Euratom) č. 1150/2000 ze dne 22. května 2000, kterým se provádí rozhodnutí 94/728/ES, Euratom o systému vlastních zdrojů Společenství. Nařízení Rady (ES, Euratom) č. 2028/2004 ze dne 16. listopadu 2004, kterým se mění nařízení (ES, Euratom) č. 1150/2000, kterým se provádí rozhodnutí 94/728/ES, Euratom o systému vlastních zdrojů Společenství.

vyměřeného cla a výši inkasovaného cla na vrcholový účet GŘC za sledované období 2004 – 2006, v mlrd. Kč.

2004 (od 1.5.2004)		2005		2006	
Vyměřené clo	Inkaso	Vyměřené clo	Inkaso	Vyměřené clo	Inkaso
3,5	3,4	5,6	5,7	5,5	5,7

2.9. Intrastat

Jednou z nových činností, která vyplynula v souvislosti se vstupem ČR do EU, je sběr dat pro statistiku obchodu se zbožím mezi členskými státy EU, tzv. Intrastat. Po právní stránce upravuje tuto problematiku Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 638/2004 ze dne 31. března 2004 o statistice Společenství obchodu se zbožím mezi členskými státy a na národní úrovni Vyhláška č. 201/2005 Sb., o statistice vyváženého a dováženého zboží a způsobu sdělování údajů o obchodu mezi ČR a ostatními členskými státy ES a současně ve znění Vyhlášky č. 563/2006 Sb. Zpočátku se zdálo, že půjde o jednoduchou činnost, postupem času se ale ukázalo, že bude potřeba této oblasti věnovat stále větší pozornost nejen díky zvyšujícímu se počtu používaných aplikací, ale také kvůli většímu důrazu na kvalitu dat. K tomuto účelu byla zprovozněna kontrolní aplikace spravovaná Českým statistickým úřadem – KOZOROH.

Dá se říci, že předávání údajů již přešlo do podvědomí podnikatelské veřejnosti a podstatná část společností již přijala tuto povinnost za svou. Svůj podíl na tom mají také pracovníci následných kontrol, kteří veškeré podněty agendy Intrastat řádně prověřují, a to se všemi z toho plynoucími důsledky.³¹

2.10. Dělená správa

Dělená správa je pro CS ČR agendou zcela novou. V průběhu října 2005 byl dokončen legislativní proces novely zákona č. 531/1990 Sb.,

³¹ CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. březen 2007, s.7

o územních finančních orgánech a změně dalších zákonů, která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 444. S účinností k 1.1.2006 přešly kompetence k výkonu dělené správy z finančních úřadu na celní úřady. Současně s nabytím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, byla CS přidělena role obecného správce daně, kterou dříve vykonávaly finanční úřady. V průběhu roku 2006 byla novelizována řada dalších zákonů, která dále rozšířila kompetence CS v oblasti vymáhání a vybírání.³²

Nové kompetence CS znamenají vybírání a vymáhání peněžitých plnění, jež vznikla bez vydání správního aktu ze zákona, nebo která byla uložena jinými správními úřady v řízení podle správního řádu a která jsou příjmem státního rozpočtu, státních fondů nebo rozpočtů územních samosprávných celků.³³

Název „dělená správa“ vyjadřuje to, že peněžitá plnění jsou uložena jedním orgánem a jiným správním orgánem (tedy celní správou) jsou vybírána. Dělená správa je vykonávána na všech celních úřadech. Místní příslušnost je upravena § 4 odst. 15 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.³⁴

2.11. Spotřební daně

Spotřební daň se řadí mezi nepřímé daně, které jsou státem zaváděny za účelem regulace ceny určitých komodit na trhu nebo aby zvýšily příjmy státního rozpočtu. Spotřební daně však mohou sloužit také jako účinný prostředek ke snížení poptávky po škodlivém zboží, poněvadž spotřební daň v České republice tvoří většinou více jak 50 % ceny zdaněného zboží. Plátcí daně jsou výrobci a provozovatelé tzv. daňových skladů. Poplatníkem je pak kupující výrobku, poněvadž daň je obsažena v ceně výrobku. Podmínky zdaňování minerálních olejů, lihu, piva, vína a meziproductů

³² CLO DOUANE: *měsíčník Celní správy České republiky*. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. květen 2007, s.12

³³ Zákon č. 185/2004 Sb., o *Celní správě České republiky*, v platném znění

³⁴ CLO DOUANE: *měsíčník Celní správy České republiky*. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. prosinec 2005, s.3

a tabákových výrobků (dále jen „vybrané výrobky“) spotřebními daněmi a způsob značení a prodeje tabákových výrobků, jakož i způsob značení některých minerálních olejů, upravuje zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.³⁵

Malým ohlédnutím za minulostí můžeme porovnat, z jakých komodit se spotřební daně vybíraly. Spotřební daně, tzv. akcízy, se objevují již ve 12. století jako moderní forma regálů. Jednalo se o nejstarší formy daně, které měly naturální charakter. Jejich účelem bylo postihnout zisky obchodníků. Základní daní v období feudalismu byla daň ze zemědělské půdy, jejíž rozvrhování a vybírání bylo vydrženou výsadou stavovské obce. Spotřební daně z potravin (akcízy), byly v kompetenci zeměpanských úřadů. V Českých zemích jsou spolehlivější údaje o daňovém zatížení až od druhé poloviny 16. století. Vybíraly se např. daně ze soli, piva, vína, medoviny (ta byla za vlády Karla IV. od daně a cla osvobozena), cukru apod. Zdokonalení systému daní proběhlo za vlády Marie Terezie a Josefa II. Vždy se jednalo o komodity mezi lidmi žádané, takže výběr daně splnil účel obohacení toho, kdo daň vybíral. Vývoj výběru daní směřoval především k naplnění státní pokladny.

Pro porovnání uvedu spotřební daně, vybírané za první republiky v období let 1918 – 1938. V tomto období spadaly daně do působnosti okresních finančních ředitelství.

Spotřební daně převzaté z dob Rakouska-Uherska:

- daň z cukru
- daň z lihu
- daň z minerálních olejů
- daň z piva
- daň ze zapalovadel
- dávka ze šumivého vína

Spotřební daně nově zavedené:

- daň z limonád

³⁵ Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, v platném znění

- daň z minerálních a sodových vod
- daň z droždí
- daň z přípravků na kypření těsta
- daň z kyseliny octové
- daň z umělých jedlých tuků
- daň z masa
- daň z elektrických zdrojů záření
- daň z uhlí
- daň z vodní síly
- všeobecná nápojová daň
- potravinová daň na čáře
- daň z motorových vozidel³⁶

V období totality v letech 1948-1989 proběhly v daňové a celní správě radikální změny. Výkon daňové správy přešel pod národní výbory. Spotřební daně v tomto období byly nahrazeny všeobecnou daní. Na českou finanční scénu se vrací znovu až daňovou reformou k 1.1.1993, kdy jsou spravovány finančními úřady. K 1.1.2004 přebírají správu spotřebních daní celní ředitelství a celní úřady dle zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních.

Spotřebními daněmi dle Zákona č. 353/2003 Sb. jsou:

- daň z minerálních olejů
- daň z lihu
- daň z piva
- daň z vína a meziproductů
- daň z tabákových výrobků

Správu spotřebních daní vykonávají od 1.1.2004 celní úřady a celní ředitelství podle sídla nebo místa pobytu plátce daně.

³⁶ Boněk V a kolektiv: *Historie ministerstva financí* [online]. [cit.22.11.2008]. Dostupný z [www:<http://www.cs.mfcr.cz>](http://www.cs.mfcr.cz)

Vymezení zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů:

Zákon má sedm částí:

Část první – obecná ustanovení (§§ 1 až 43) obsahuje základní pojmy a obecná ustanovení vztahující se ke správě spotřebních daní všeobecně.

Část druhá – zvláštní ustanovení (§§ 44 až 131) se člení na pět hlav podle spotřebních daní, vybíraných z jednotlivých druhů komodit.

- Hlava I. (§§ 44 až 65) daň z minerálních olejů
- Hlava II. (§§ 66 až 79) daň z lihu
- Hlava III. (§§ 80 až 91) daň z piva
- Hlava IV. (§§ 92 až 100b) daň z vína a meziproduktů
- Hlava V. (§§ 100c až 131) daň z tabákových výrobků

Část třetí (§§ 132 až 134) – řeší omezení prodeje lihovin a tabákových výrobků. Tato část obsahuje ustanovení o omezení prodeje jmenovaných výrobků na tržnicích a stáncích a provádění kontroly dodržování zákazu prodeje lihovin a tabákových výrobků. Lihovinami jsou podle tohoto zákona alkoholické nápoje, obsahující nejméně 15% objemových etanolu, kromě piva a vína.

Část čtvrtá (§§ 134a až 134k) – značkování a barvení vybraných minerálních olejů vymezuje pojem, předmět a zásady značkování, jakož i povinnosti, zákazy, povolení a kontroly týkající se tohoto problému.

Část pátá (§§ 134l až 134v) – značkování některých dalších minerálních olejů, které jsou v tomto zákoně vymezeny.

Část šestá (§§ 135 až 135h) – správní delikty, obsahuje přestupky a správní delikty ve vztahu k tabákovým nálepkám z druhé části hlavy páté a přestupky v části třetí zákona.

Část sedmá (§§ 136 až 142) – společná, přechodná, zrušovací a závěrečná ustanovení. Obsahují pojednání, doladující celý zákon, mimo jiné také zmíněnými předpisy o spotřebních daních EU a ostatními, se spotřebními daněmi souvisejícími předpisy.

Celní správa v souvislosti se správou spotřebních daní pracuje s těmito dalšími předpisy:

- Zákon č. 676/2004 Sb., o povinném značení lihu
- Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů
- Zákon č. 61/1997 Sb., o lihu
- Zákon č. 136/1994 Sb., o barvení a značkování některých uhlovodíkových paliv a maziv a o opatřeních s tím souvisejících, a o změně některých zákonů
- Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků
- Vyhláška č. 61/2007 Sb., kterou se stanoví podrobnosti značkování a barvení vybraných minerálních olejů a značkování některých dalších minerálních olejů
- Vyhláška č. 34/2007 Sb., kterou se stanoví podrobnosti značkování některých dalších minerálních olejů
- Vyhláška č. 149/2006 Sb., kterou se provádí zákon č. 676/2004 Sb., o povinném značení lihu a o změně zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 545/2005 Sb.
- Vyhláška č. 313/2005 Sb., o stanovení vzoru a náležitosti záruční listiny pro zajištění spotřební daně ručením
- Vyhláška č. 275/2005 Sb., kterou se stanoví postup při zpracování návrhů cen u cigaret pro konečného spotřebitele a při změně těchto cen
- Vyhláška č. 237/2005 Sb., kterou se stanoví výše technicky zdůvodněných ztrát při dopravě a skladování minerálních olejů
- Vyhláška č. 147/2005 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 676/2004 Sb., o povinném značení lihu
- Vyhláška č. 468/2003 Sb., o stanovení extraktu původní mladiny před zkvašením

- Vyhláška č. 467/2003 Sb., o používání tabákových nálepek
- Vyhláška č. 433/2003 Sb., o vrácení spotřební daně ze zelené nafty
- Vyhláška č. 413/2003 Sb., o vrácení spotřební daně z topných olejů
- Vyhláška č. 370/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky a náležitosti pro prokázání skutečností rozhodných pro posouzení žádosti o snížení zajištění spotřební daně nebo o upuštění od jeho poskytnutí
- Vyhláška č. 141/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobu, skladování a zpracování lihu
- Vyhláška č. 140/1997 Sb., o kontrole výroby a odběru lihu a o provedení dalších ustanovení zákona o lihu s tím související
- Nařízení vlády č. 257/2005 Sb., o stanovení hodnoty kontrolní pásky určené ke značení lihu vyrobeného na daňovém území ČR nebo na daňové území ČR dovezeného

Kromě výběru daní z vybraných výrobků a tím zajištění přílivu peněz do státní pokladny se CS ČR zabývá podle zákona o spotřebních daních také vrácení části spotřební daně daňovým subjektům. Jedná se o navrácení daně z minerálních olejů, řešené §§ 54 – 57 zákona o spotřebních daních. Vratka daně má podpořit činnost daňových subjektů, kteří splňují pro navrácení daně požadavky dle zákona o spotřebních daních. Asi nejvíce využívají této výhody osoby užívající minerální oleje pro výrobu tepla a zemědělci, kteří používají minerální olej – motorovou naftu – pro účely zemědělské prvovýroby.

2.12. Ekologické daně

Smyslem ekologických daní je omezit existenci negativních externalit, které ovlivňují životní prostředí. Ekologická daň je v podstatě jakýmsi druhem spotřební daně, i když se neřídí zákonem o spotřebních daních. Mezi ekologické daně se řadí:

- daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, uvedených pod kódy nomenklatury 271111, 271121, 271129 a 2705, určených pro pohon motorů a výrobu tepla,
- daň z pevných paliv jako je černé a hnědě uhlí a produkty z nich,
- daň z elektřiny pod kódem nomenklatury 2716, pokud se nejedná o elektřinu ekologicky šetrnou.

Celní orgány vykonávají správu ekologických daní od 1.1.2008, kdy nabyl účinnosti zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, v němž se o dani z plynu, pevných paliv a elektřiny pojednává v částech 45, 46 a 47.

Plátcem daně se u všech tří výrobků stává:

- dodavatel – při dodání produktů konečnému spotřebiteli,
- spotřebitel – při použití produktů k účelu, se kterým se váže vyšší daňová povinnost.

Osvobození od daně se všeobecně vztahuje na použití výrobků na metalurgické a mineralogické procesy a postupy, dále pak jsou plyn a pevná paliva osvobozena v případě použití pro výrobu elektřiny a tepla pro domácnosti. Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů řeší další specifika pro osvobození od daně, která zde nechci rozepisovat. Důležité je, že výběr ekologických daní se stal dalším významným zdrojem financí do státního rozpočtu.

3. STÁTNÍ ZÁSADY A JEJICH VLIV NA EKONOMIKU

3.1. Vliv státních zásahů z pohledu jejich odpůrců

Výběr cla a daní je nepochybně jedním z významných státních zásahů, pomocí kterého se stát snaží získat finanční prostředky od daňových poplatníků do státní pokladny a následným přerozdělováním regulovat ekonomiku země, jednak si zajistit přehled a dozor nad určitými tzv. vybranými výrobky, které jsou často vzácné, v omezené míře nebo lehce zneužitelné či dokonce zdraví škodlivé.

Jestli jsou státní zásahy vhodné a plní svůj účel, se stává častým sporem mezi ekonomy, kteří v souvislosti s tím, který ekonomický směr zastávají, mohou mít na toto různé názory.

Typickým odpůrcem státních zásahů je Murray N. Rothbard (1926 – 1995) zastánce rakouské školy. Učení rakouské objektivně – psychologické školy se stalo spolu s cambridgeskou a lausansskou školou součástí marginální revoluce, která vznikla v roce 1871 a zcela zásadně ovlivnila vývoj a předmět metody zkoumání moderní ekonomie. Položila základy moderní mikroekonomii; ekonomové se zaměřují na poptávkovou stranu trhu a alokaci omezených zdrojů a začínají používat pojem mezní veličina.

Rakouská škola se od jiných ekonomických směrů a škol odlišuje především svébytnou metodologií, důsledným a jednoznačným liberalismem a zcela ojedinělou subjektivní teorií hodnoty. Jedním z představitelů, kteří ovlivnili Rothbarda, byl Ludwig von Mises (1881 – 1973). Působil ve Vídni, Ženevě a USA, v povědomí veřejnosti vešel především jako propagátor praxeologické ekonomie (praxeologie = věda o lidském jednání).³⁷ Rothbard po sobě zanechal rozsáhlé ekonomické dílo. Jedním z nich je *Ekonomie státních zásahů*. Podle Rothbarda je stát brán jako jediná instituce, která se zabývá pravidelným používáním násilí ve velkém rozsahu. Tímto násilím jsou myšleny zásahy státu do ekonomiky země.

Pro porozumění je třeba rozlišit rozdíl mezi státem a trhem. Podle německého sociologa Franze Oppenheimera (1864 – 1974) existují dva základní způsoby uspokojování lidských potřeb: je to zaprvé výroba a dobrovolná směna s ostatním trhem, což jsou ekonomické prostředky a zadruhé vyvlastnění bohatství druhých, což jsou politické prostředky. Stát podle Oppenheimera používá právě politické prostředky.

³⁷ VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Moderní kompendium ekonomických teorií: Od antických zdrojů až po 3. tisíciletí*. Praha: Profes Consulting s.r.o., 2005. s. 165 - 173.

Intervence státu lze rozdělit na :

- autistické – kdy stát přikazuje pomocí zákonů a nařízení jednotlivci, jak musí nakládat se svým majetkem,
- binární – kdy stát jako útočník vynucuje násilnou směnu mezi jedincem a státem, popřípadě si vynucuje „dar“. Z hlediska státních zásahů jsou typickým příkladem binární intervence daně. Sem bych zařadila kromě daní také celní poplatky a jiné druhy poplatků, např. soudní, penále a pokuty. Vybírání těchto poplatků se děje z vůle státu, náleží státu nebo územně samosprávním celkům a řídí se zákony a nařízeními, vydanými státem nebo územně samosprávnými celky,
- triangulární intervence – kdy stát přinutí ke směně dvojici subjektů nebo jim tuto směnu zakáže.

Triangulární intervence rozdělujeme na regulaci cen a regulaci výrobků. Ceny mohou být stanoveny maximální nebo minimální. V důsledku cenové regulace je přímo omezen užitek jedné skupiny lidí, účastnících se směny. Lidé, kteří se domnívají, že regulací získají, naopak časem ztrácejí. Cílem stanovení maximální ceny je zajistit spotřebitelům zboží za nižší ceny. Ve skutečnosti dojde k nedostatku zboží, čímž se podpoří činnost tzv. černého trhu. Cílem stanovení minimálních cen je zajistit vyšší zisky pro prodávající. Výsledkem je přebytek zboží, které je pro vysoké ceny neprodejně a následně ztráta pro prodávajícího.³⁸

Další formou triangulární intervence je zasahování přímo do výroby. K tomu dochází tehdy, jestliže vláda jakýmkoliv způsobem zakazuje výrobu nebo prodej určitého výrobku, což má za následek poškození všech zúčastněných stran: spotřebitelů, kterým klesá užitek, protože si nemohou koupit to, co by chtěli a také výrobcům, kterým stát tímto opatřením zabrání vydělat v dané oblasti více peněz. Zároveň je zde opět volné pole pro působení černého trhu.

³⁸ ROTHBARD, Murray.N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2001. s. 85 - 114

Jedním z negativních státních zásahů spatřuje Rothbard ve stanovení maximálního počtu hodin práce. Tento zásah se podle něj jeví jako přímý útok na výrobu, poškozuje pracovníky, kteří chtějí pracovat, snižuje jejich výděly a tím také životní úroveň celé společnosti.

Dalším státním zásahem je prodej konkrétního výrobku nebo služby, tzv. monopolistického privilegia, mezi která řadíme také cla a daně. Cla a nejrůznější druhy importních kvót zabraňují podle Rothbarda geografické konkurenci nejrůznějších výrobků. Cla poškozuji spotřebitele uvnitř chráněného území, protože je spotřebitelům bráněno nakupovat zboží od efektivnějších konkurentů za nižší ceny. Poškozuji také zahraniční firmy a spotřebitele celého světa tím, že je připravují o možnost využít výhod geografické specializace. Na svobodném trhu bude existovat tendence k tomu, aby nejlepší zdroje byly alokovány do oblastí, kde je jejich využití neproduktivnější. Clo však brání efektivnosti a produktivnosti obchodu. Dopady cel jsou tím větší, čím geograficky menší je území, na kterém jsou uplatňována. Podle Henryho George³⁹ se clo snaží bránit obchodu, ale „nemůže existovat potřeba obrany před obchodem, pokud existují lidé, kteří obchodovat chtějí a pokoušejí se o to.“⁴⁰

Daně jako binární intervence státu jsou nucená dávka, kterou stát získává od obyvatelstva. Vybírání daní je násilným zásahem do fungování trhu a jeho výsledkem je obohacení jedné skupiny lidí na úkor jiné skupiny.

Zdanění s sebou přináší dva dopady:

- narušuje alokaci zdrojů ve společnosti, takže spotřebitelé nemohou nejefektivněji uspokojovat svoje potřeby
- vytváří situaci, kdy je rozdělování bohatství odděleno od jeho tvorby, čímž vzniká „problém rozdělování bohatství.“

Vláda nutí spotřebitele, aby se vzdali části svého příjmu a ve formě daní ho odevzdali státu, který tyto zdroje dále přesměruje do jiných oblastí. Tyto oblasti už však nemusí vždy sloužit ve prospěch původnímu spotřebiteli.

³⁹ Henry George (1839 – 1897), americký ekonom, průkopník zdanění nevytěžené půdy

⁴⁰ ROTHBARD, Murray.N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2001. s. 130 - 133

Spotřebitelé jsou tedy poškozováni a jejich životní úroveň se snižuje. Dopad zdanění závisí více na výši daně než na jejím typu. Není tedy příliš důležité, zda se jedná o daň z příjmu, spotřební daň či jiné druhy daní.

Nejstarším problémem zdanění je: „Kdo daň platí.“ Zde se dostáváme k problému přesunu daně a k tvrzení, že žádnou daň nelze přesunout vpřed, tedy z prodávajícího na kupujícího a konečného spotřebitele. Cena zboží je dle Rothbarda a podobně smýšlejících ekonomů určena jeho celkovou existující zásobou a poptávkou po tomto zboží na trhu. A poptávka není daní ovlivněna. Prodejní cena je stanovena každou firmou v bodě maximálních čistých příjmů a jakákoliv vyšší cena při dané poptávce povede ke poklesu těchto čistých příjmů. Daň proto nemůže být přesunuta na spotřebitele.⁴¹

Rozdíl mezi prodejní a spotřební daní je ten, že prodejní daň (DPH) je uvalena na všechny komodity, kdežto spotřební jen na některé. Jedná se o tzv. vybrané výrobky, jako jsou minerální oleje, líh, pivo, víno a tabákové výrobky. Spotřební daň penalizuje tyto určité druhy výrobků a vyvíjí tak tlak na podnikatele, aby opustili zdaňované odvětví a přesunuli se do odvětví, které není spotřebními daněmi zatíženo. Tím se sníží zásoby (nabídka) a zvýší se tržní cena vybraných výrobků při dané spotřebitelské poptávce. Spotřebitelská daň tedy podle Rothbarda poškozuje spotřebitele stejným způsobem jako jiné daně tím, že:

- přesouvá zdroje a poptávku od spotřebitelů ke státu,
- poškozuje spotřebitele a výrobu tím, že narušuje tržní alokaci, ceny a příjmy faktorů,
- nelze ji považovat za daň, která by byla přesunuta na spotřebitele.⁴²

A jaký mají státní zásahy vliv na lidstvo? Stát tím, že zavede daně pracujícím lidem, dosáhne toho, že lidé schopní výroby jsou odrazováni od práce, klesá výroba a úspory v celé společnosti a na tomto pozadí podporovány, opět státem, vznikají kasty chudých. Chudí mají právní nárok

⁴¹ ROTHBARD, Murray.N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2001. s. 182 - 187

⁴² ROTHBARD, Murray.N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2001. s. 192 - 194

na podporu od státu a v důsledku toho se jejich řady rozrůstají. Naopak lidí schopných produkce v důsledku omezování ubývá.

3.2. Celní správa jako vykonavatel státních zásahů

Aby mohl stát vůbec fungovat, potřebuje peníze. A nelze očekávat, že peníze do státní pokladny budou občané státu dávat pravidelně a dobrovolně bez použití určitých „donucovacích“ prostředků, protože přirozeností člověka je ne dávat, ale brát. Proto existují zákonem stanovené prostředky pro výběr peněz do státní pokladny. Jedním takovým prostředkem je činnost celní správy, jejíž útvary zabezpečují finanční toky, prověřují platby a prakticky provádějí vymáhání pohledávek. Činnost celní správy má, dokázáno z historie, své opodstatnění, protože jestliže existuje jakákoliv skupina lidí, musí mít tato skupina určen nějaký řád a podmínky, za kterých bude plněn. Jinak by se stalo, že silnější budou zneužívat slabší. Proto jsou v každé společnosti vymyšleny zákony a způsoby ochrany nad jejich dodržováním. Dnes třeba stojíte na straně tzv. silnějšího, ale zítra se můžete ocitnout na opačném konci. A co potom? Člověk jako jedinec musí být nějakým způsobem chráněn, protože není schopen po celý svůj život jen vyrábět hodnoty, získávat za ně peníze a účastnit se trhu. A právě v období, kdy tohoto není schopen, je příliš malý, nebo naopak starý, nemocný, postižený, by měla mít každá společnost prostředky na to, aby se o tyto lidi mohla postarat. Z tohoto důvodu si myslím, že nelze vše postavit pouze na tržním systému hospodaření. Ne všichni můžeme být schopni se toho vždy zúčastnit. Finanční prostředky společnost (stát) získává právě od těch „schopných“, produktivních lidí a přerozděluje je jak k jejich užitku, tak k užitku ostatních občanů.

Funkčnost a užitečnost celní správy, jako vykonavatele státních zásahů, lze porovnat v tabulkách a grafech, které jsou uvedeny v přílohách.⁴³

Tabulka č. 1a podává přehled o výběru některých daní, vybíraných celními

⁴³ *Informace o činnosti celní správy* [online]. [cit. 13.1.2009]. Dostupný z [www: http://portal.cs.mfcr.cz/grcodbor10/odd104](http://portal.cs.mfcr.cz/grcodbor10/odd104)

orgány v letech 2000 – 2007. Vstupem ČR do EU rapidně klesl výběr DPH celními úřady, protože se přesunul od celní správy do kompetence finančních úřadů. CÚ vybírají DPH pouze při dovozu zboží neobchodní povahy nebo při nezákonném dovozu. Jinak je tomu u spotřebních daní (dále SPD). Tam naopak jejich výběr rapidně vzrostl díky tomu, že se celní správa stala po vstupu ČR do EU výhradním správcem SPD. Právní úprava SPD je v ČR tak, jako v každém členském státě EU, postavena na Směrnici 92/12 EHS⁴⁴ – právního předpisu Společenství, který byl recipován do vnitřních zákonů každého členského státu, a to obsahově, ne formálně. Použitím směrnice zůstává daňová výsost každého členského státu. Samostatně si státy EU určují maximální a minimální daňové sazby a pravidla pro režimy s podmíněným osvobozením od SPD, jako je např. provozování daňového skladu nebo doprava vybraných výrobků. **Tabulka + graf č. 2** podává přehled výběru SPD v letech 2000 – 2007. Lze v ní vidět porovnání výběru těchto daní FÚ a CÚ před vstupem ČR do EU.

V celkovém měřítku vidíme, že výběr SPD stoupá, což lze přičíst změnám zákonů ale také přístupem pracovníků celní správy k novým kompetencím. Informaci o celkovém výběru SPD podává **Graf A. Grafy B, C, D, E** porovnávají výběr jednotlivých komodit vybraných výrobků v čase. Část SPD, zaplacené daňovými subjekty při nákupu vybraných výrobků, vrací, na základě žádosti ze strany daňových subjektů, celní správa dle zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů (**Tabulka + graf č. 1b**).

Vývoj celních a daňových příjmů (**Tabulka + graf č. 1c**) má však v čase klesající tendenci, což je způsobeno vstupem ČR do EU. Důvodem je především výrazný podíl obchodní výměny s členskými státy EU na celkové zahraničně obchodní činnosti ČR před vstupem do EU. Nejvýraznější pokles příjmů nastal u cla, kdy v souladu s předpisy EU se 75% vyměřeného cla z titulu vzniku celního dluhu od 1.5.2004 odvádí do rozpočtu EU, zbylých

⁴⁴ Směrnice 92/12 EHS, o obecné úpravě, držení, pohybu a sledování výrobků, podléhajících spotřební dani, v platném znění

25% je příjmem státního rozpočtu ČR. V roce 2005 bylo do rozpočtu EU odvedeno 4,1 mld. Kč, v roce 2006 4,2 mld. Kč a v roce 2007 4,2 mld. Kč.

Celní správa nedokazuje spoji užitečnost a nezastupitelnost pouze při výběru cel a daní. Prováděním následných kontrol zamezuje úniku peněz na cle a dále přispívá do SR vyměřeními a výběrem pokut na propadlém nebo zabraném zboží, přičemž samotné toto zboží nemusí být vždy jen zničeno pod celním dohledem, ale může být dále prodáno nebo jinak využito ku prospěchu státu a občanů. Obchodní podvody, kde došlo k úniku cla a daní jsou vyhodnoceny v **Tabulce + graf č. 3**. Odhalením nelegální zaměstnanosti se celní správa zaslouhuje o lepší fungování trhu a čistší ekonomiku.

Výběr pokut provádí tzv. dělená správa. Celní správa převzetím této agendy opět dokázala, že v jejích rukách se mění na nezanedbatelný přínos do státní pokladny. **Tabulka + graf č. 4** porovnává příjmy roku 2005, kdy správu poplatků vykonávaly FÚ s rokem 2006, kdy přešly kompetence již na CS. Při posuzování výše příjmů je nutné zohlednit vliv přechodného období, kdy na základě ustanovení o přechodném období, stanoveném v novele zákona 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů, FÚ dokončují výběr a vymáhání všech peněžních plnění předaných do 31.12.2005.⁴⁵

Zavedením elektronického mýtného (od 1.1.2007) jsou získávány finanční prostředky pro další rozvoj dopravní infrastruktury. Vzhledem k porušování předpisů ze strany občanů naší republiky i cizinců již v prvním roce zavedení mýtného celníci uložili v blokovém řízení za přestupky řidičům v oblasti kontrol výkonového zpoplatnění sankce pokuty ve výši 33 938 900 korun. Jinou kompetencí, kterou mohou mýtaři vedle kontrol časového zpoplatnění provádět, je kontrola kupónů. V této oblasti mýtaři uložili pokuty

⁴⁵ CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. květen 2007, s.12 - 13

ve výši 8 274 130 korun. Ve správním řízení byly za přestupky řidičů a správní delikty uloženy sankce formou pokuty ve výši 1 248 400 korun.⁴⁶

⁴⁶ CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. únor 2008, s.14 - 15

ZÁVĚR

Cílem mojí práce bylo podat ucelený přehled o vývoji celní správy na území našeho státu a o činnostech, které vykonává, takovým způsobem, aby získal i nezasvěcený čtenář informace o tom, co to celní správa je, proč vznikla, jaký význam má pro společnost a co vlastně obnáší práce celníka.

Vývoj celní správy zaznamenal, jak můžeme vidět z přehledu o historii, velké pokroky. Celní správě byly postupně rozšiřovány kompetence, v průběhu vývoje měnila svoje zaměření, zvláště co se týkalo vybírání daní z určitých komodit. Výrazně se začala funkce celní správy měnit po vstupu ČR do EU. Celní řízení, především projednávání dovozů a vývozů zboží na pohraničních celních úřadech bylo zrušeno. Důvodem bylo začlenění celního území ČR do celního území Unie.

V současné době má celní správa poměrně široký rozsah kompetencí, které jsem popsala v druhé části své práce. V budoucnosti se však počítá s integrací celní a daňové správy v jednotnou soustavu orgánů finanční a celní správy. Cílem plánované reformy je mimo jiné zjednodušit přístup daňového poplatníka k veřejné správě a zefektivnit činnost daňové a celní správy. Bude to ovšem dlouhodobý proces, protože chybí finanční prostředky a nejsou k tomu dosud přijaty žádné zákony.

Pro zpracování této práce jsem použila především materiály z časopisů celní správy a informace z jejích internetových portálů. V knižní podobě přístupné laické veřejnosti tato problematika není dosud podrobněji zpracována. To byl také jeden z důvodů pro výběr tématu mojí bakalářské práce. Jejím cílem je podat čtenáři celkový přehled o vývoji celní správy a přispět tak k rozšíření informací o ní.

Doufám, že moje bakalářská práce bude pro čtenáře zajímavá, popřípadě mu přinese nějaký užitek, a všem celníkům přeji, aby jejich profese byla i v budoucnu tím, čím byla dosud – ničím nenahraditelnou, náročnou, ale přesto krásnou prací.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Boněk V. a kolektiv: *Historie ministerstva financí* [online]. [cit.22.11.2008]. Dostupný z www: <<http://www.cs.mfcr.cz>>.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. květen 2004. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. červen 2004. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. prosinec 2005. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. leden 2006. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. duben 2006. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. prosinec 2006. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. únor 2008. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. březen 2007. ISSN 0323-0023.

CLO DOUANE: měsíčník Celní správy České republiky. Praha: VLTAVA-LABE-PRESS, roč. květen 2007. ISSN 0323-0023.

Generální ředitelství cel. *Celní správa České republiky* [online]. [cit.22.11.2008]. Dostupný z www: <http://www.cs.mfcr.cz>.

Informace o činnosti celní správy [online]. [cit.13.1.2009]. Dostupný z www: <<http://portal.cs.mfcr.cz/grcodbor10/odd104>>.

JANÁK, Jan.; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka.; DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, 2005. 568 s. ISBN 80-7106-709-1.

Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství, v platném znění.

ROTHBARD, Murray.N. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2001. 463 s. ISBN 80-86389-10-3.

VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Moderní kompendium ekonomických teorií: Od antických zdrojů až po 3. tisíciletí*. Praha: Profes Consulting s.r.o., 2005. 378 s. ISBN 80-7259-020-0.

Vyhláška č. 30/2001 Sb., *kteou se provádějí pravidla provozu na pozemních komunikacích a úprava a řízení provozu na pozemních komunikacích*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2004 Sb., *o Celní správě České republiky*, v platném znění

Zákon č. 361/2000 Sb., *o provozu na pozemních komunikacích*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 353/2003 Sb., *o spotřebních daních*, v platném znění

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. 1a – přehled některých daní, vybíraných celními orgány v letech 2000 – 2007

Tabulka + graf č. 1b – přehled daní vrácených celními orgány podle z. 353/2003 Sb., v letech 2004 – 2007

Tabulka + graf č. 1c – vývoj celních a daňových příjmů v letech 2000 – 2007

Tabulka + graf č. 2 – porovnání výběru spotřebních daní FÚ a CÚ

Tabulka + graf č. 3 – obchodní podvody – únik cla a daní v mil. Kč

Tabulka + graf č. 4 – porovnání příjmů dělené správy za roky 2005 a 2006

Graf A – SPD vybrané CS v letech 2000 – 2007

Graf B – SPD z vína vybrané CS v letech 2000 – 2007

Graf C – SPD z lihu vybrané CS v letech 2000 – 2007

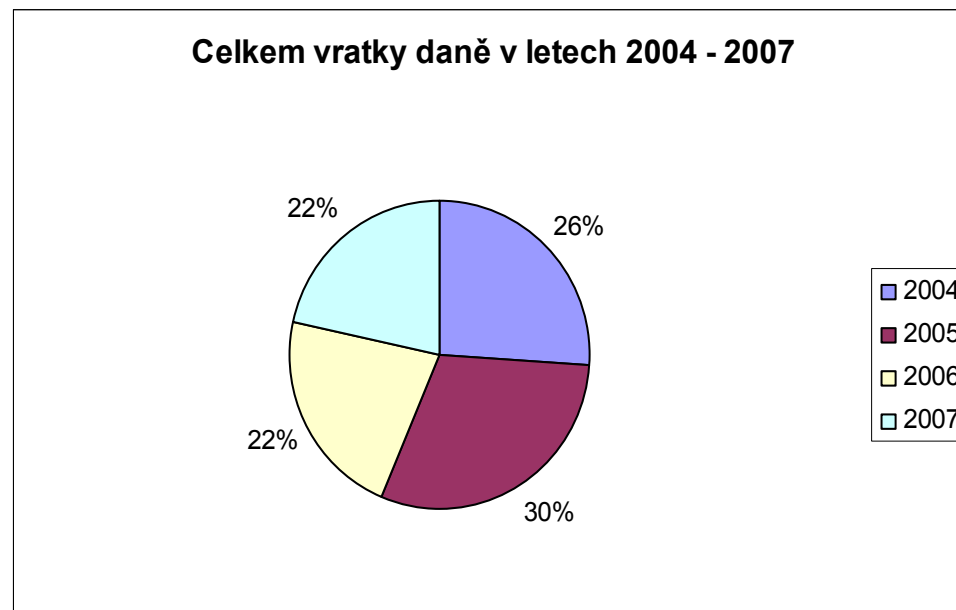
Graf E – SPD z piva vybrané CS v letech 2000 – 2007

Tabulka č. 1a - přehled některých daní vybíraných celními orgány v letech 2000- 2007

Druh daně v mld. Kč / rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
DPH (dovoz)	209,400	233,900	224,100	241,100	142,200	3,500	0,400	0,500
SPD víno	0,065	0,046	0,067	0,066	0,200	0,300	0,300	0,300
SPD minerální oleje	22,090	26,380	22,930	20,900	58,700	77,700	78,800	82,900
SPD líh	1,100	1,200	1,100	1,070	3,800	5,800	6,800	7,100
SPD pivo	16,800	14,900	16,700	18,900	22,000	25,400	32,200	46,900
SPD celkem	40,055	42,526	40,797	40,936	84,700	109,200	118,100	137,200
Clo před EU (100% příjem SR ČR)	13,600	10,000	9,770	10,250	4,080	-0,050	0,006	0,000
Clo po EU (25% příjem SR ČR)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,800	1,370	1,380	1,430
Silniční daň	0,035	0,033	0,032	0,029	0,007	0,000	0,000	0,000
Správní poplatky	0,009	0,006	0,005	0,004	0,006	0,006	0,007	0,003
Příslušenstvo	0,000	0,000	0,000	0,170	0,130	0,050	0,040	0,030

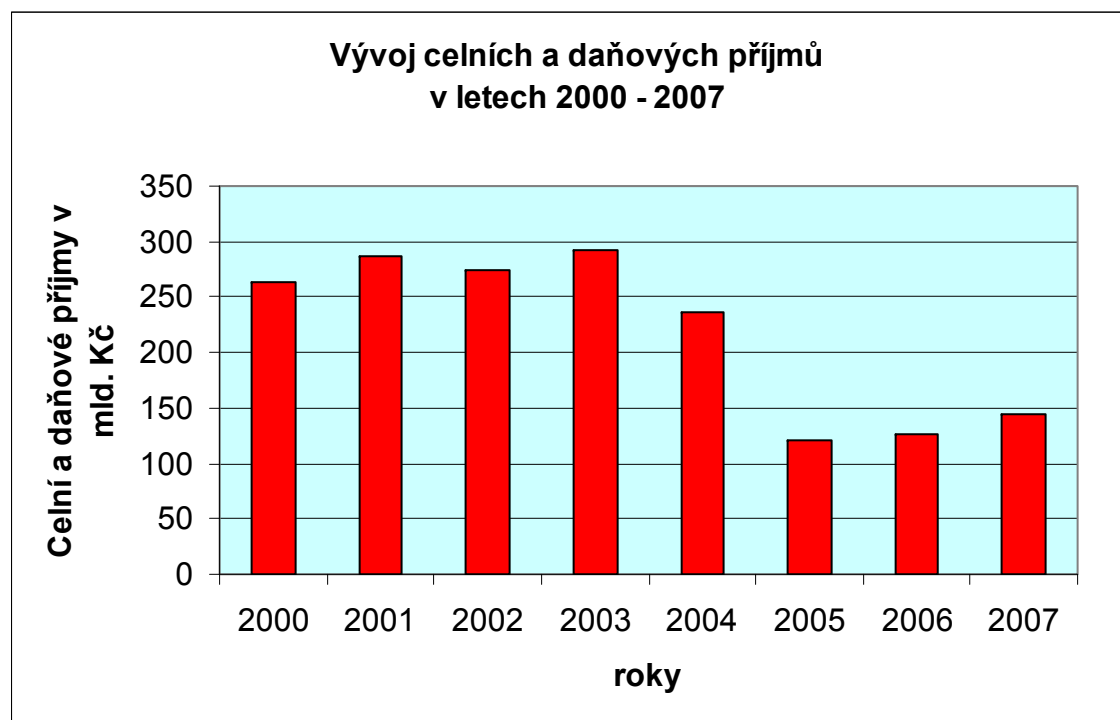
Tabulka + graf 1b - přehled daní vrácených CO podle z. 353/2003 Sb., v letech 2004 - 2007

Druh vratky v mld. Kč / rok	2004	2005	2006	2007
§ 56 - výroba tepla	-0,6	-0,7	-0,07	-0,05
§ 56 a) - ostatní benziny	0	-0	-0,02	-0,02
§ 57 - zelená nafta	-1,3	-1,5	-1,5	-1,5
§ 15 - osoby s imunitou	-0,01	-0,01	-0,02	-0,01
Celkem	-1,91	-2,22	-1,61	-1,58

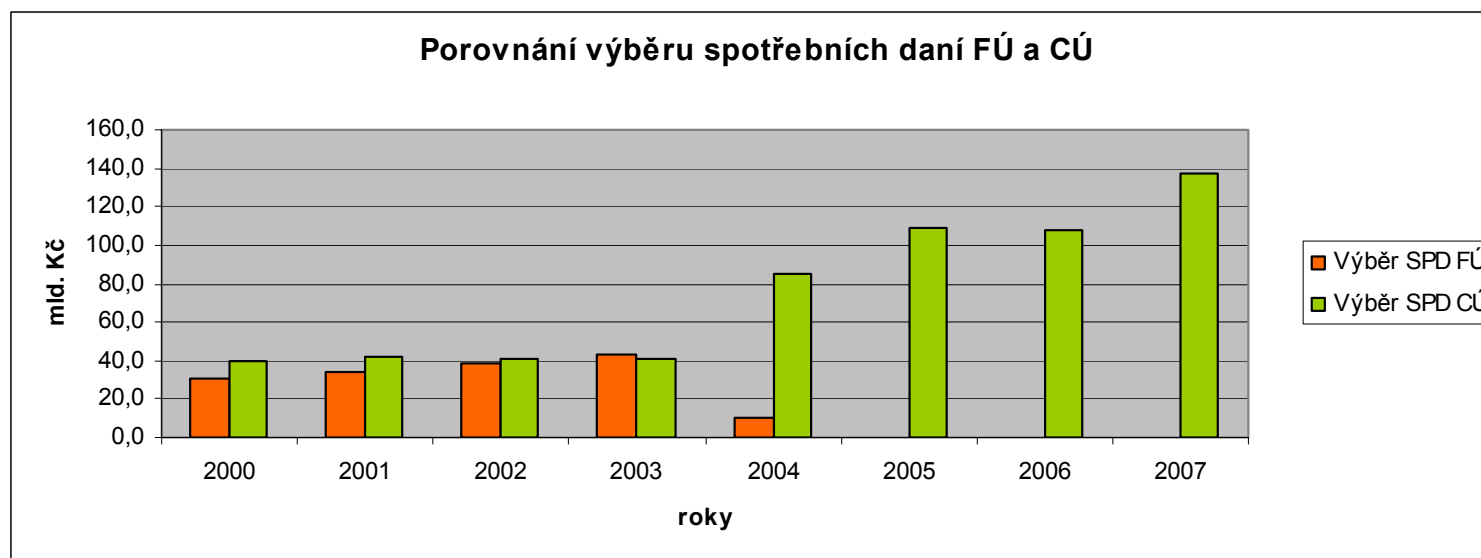
Tabulka + graf 1c - vývoj celních a daňových příjmů v letech 2000 – 2007

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
263,3	286,8	274,8	292,6	235,7	120,2	126,4	144,5

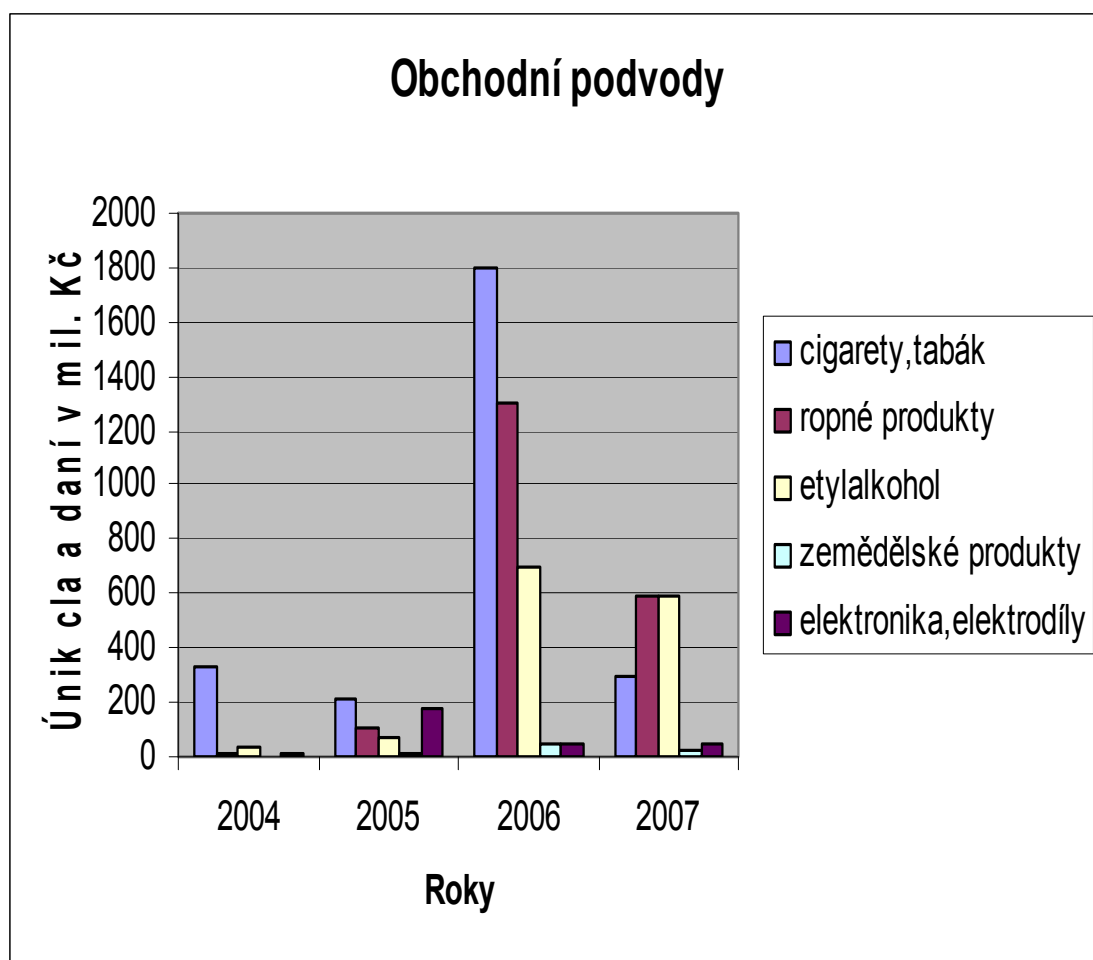
Tabulka + graf č. 2 - porovnání výběru spotřebních daní FÚ a CÚ

Výběr SPD v mld. Kč		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
SPD	FÚ	30,7	33,6	38,6	43,1	9,9	0,0	0,0	0,0
	CÚ	40,0	42,5	40,8	40,9	84,7	109,2	108,1	137,2
Celkem SPD		70,7	76,1	79,4	84,0	94,6	109,2	108,1	137,2

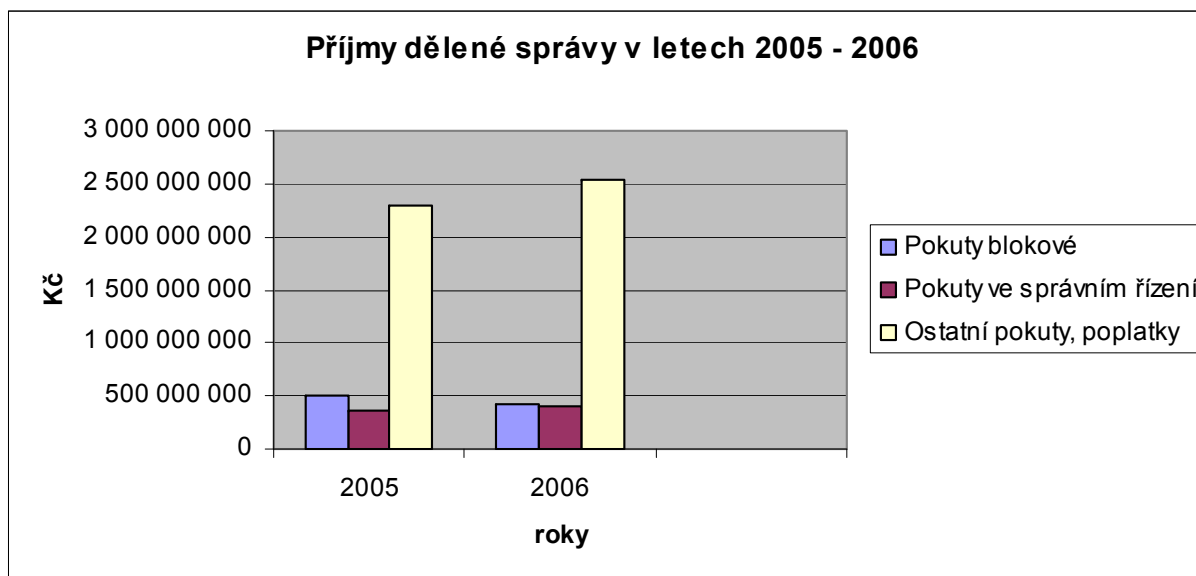
Tabulka + graf č. 3 - obchodní podvody - únik cla a daní v mil. Kč

Komodita	2004	2005	2006	2007
Cigarety a tabák	337	209	1800	297
Ropné produkty	7	106	1300	588
Etylalkohol a víno	38	76	693	588
Zemědělské produkty	4	15	44	27
Elektronika, elektrodíly	6	176	44	42

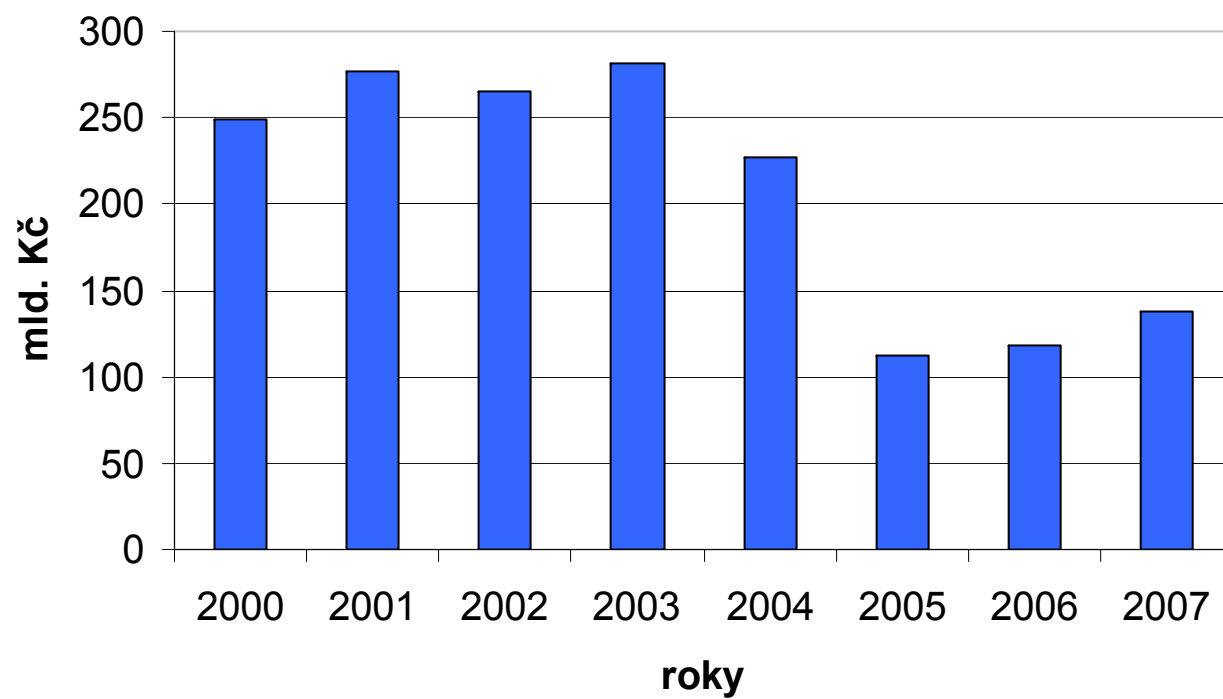

Tabulka + graf č. 4 - porovnání příjmů dělené správy za roky 2005 a 2006

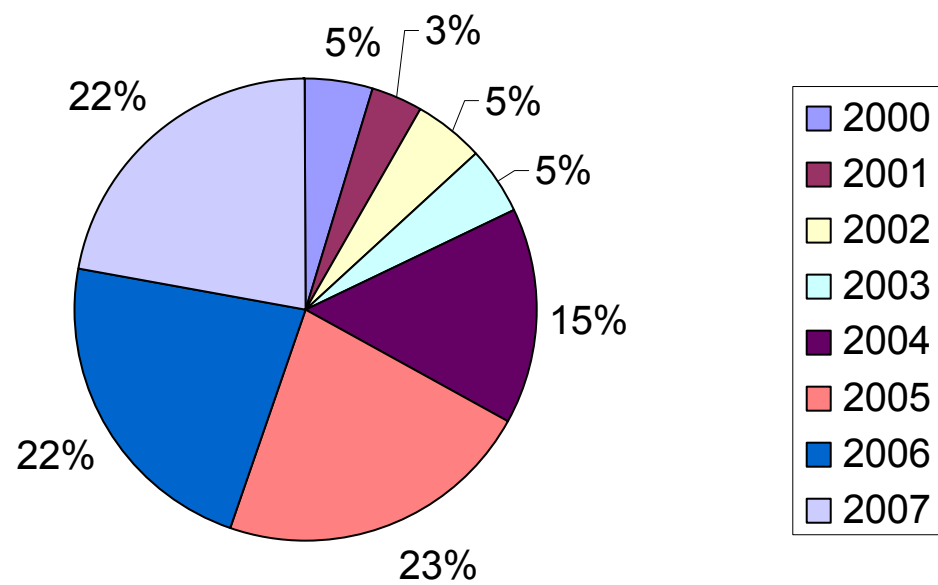
Druh příjmu	2005	2006	%
Pokuty v blokovém řízení na místě zaplacené	495 397 171	431 293 952	87,06
Pokuty v řízení správním	354 283 749	393 015 521	110,93
Ostatní (poplatky, odvody, pokuty)	2 304 106 166	2 537 394 242	110,12
Celkem	3 153 787 086	3 361 703 715	106,59

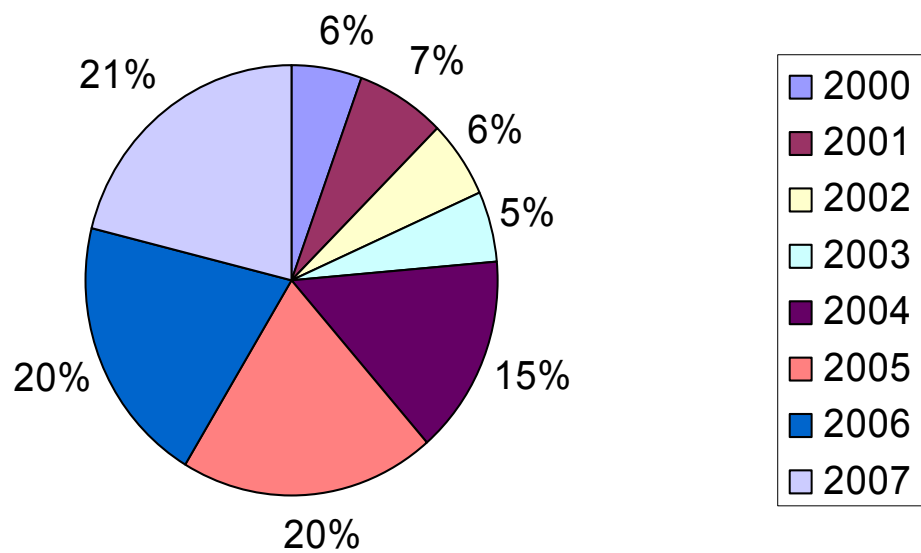
Graf A - SPD vybrané CS v letech 2000-2007

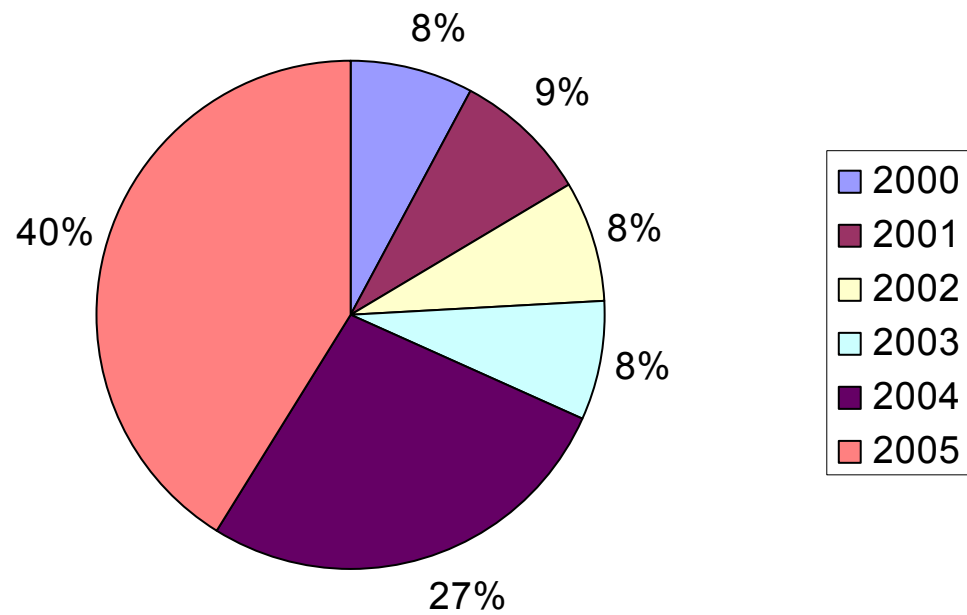
Graf B - SPD z vína vybraná CS
v letech 2000 - 2007

Graf C - SPD z minerálních olejů vybraná CS
v letech 2000 - 2007

Graf D - SPD z lihu vybraná CS
v letech 2000 - 2007

Graf E - SPD z piva vybraná CS
v letech 2000 - 2007

